

POKYNY K PŘEPRACOVÁNÍ:

- Slovní zhodnocení obsahuje řadu nesprávných či chybných tvrzení.
- Chybí histogram znázorňující rozsah ploch podle jednotlivých stupňů ekologické stability.
- Mapu a histogram je třeba komentovat v textu.

MAPOVÁNÍ KRAJINY u LAŽÁNEK

Z0123 Terénní cvičení z FG

9. května 2011

Mapování krajiny v okolí obcí Lažánky a Maršov, ležící v geomorfologickém okrsku Deblínská vrchovina, Chybějící text! zcela záměrně. Již od středověku, konkrétně v 9. a 10. století Tato datace pochází odkud?, se zde těžila železná ruda a stříbro, což bylo patrně také jedním z důvodů usazení se zde a založení prvních osad. Postupně byly nalezeny další ložiska nerostných surovin, tentokrát kaolinu, vápence a hnědého uhlí. A těžba samozřejmě zanechala důkazy na podobě dnešní krajiny.

Zásoby hnědého uhlí však nebyly nějak závratné, stačily však částečně zásobovat Veverskou Bítýšku a také sloužilo jako pohon parního stroje na těžbu kaolinu.

Vrstva místního kaolinu, který se dále využíval pro výrobu porcelánu K tomuto účelu se právě zdejší, méně kvalitní, kaolín nepoužíval., ve farmaceutickém průmyslu a jako plnidlo do papíru, se však nacházela minimálně 8 metrů pod povrchem, což znamenalo vytěžit předtím velké množství hlušiny. Jako výsledek této skutečnosti můžeme pozorovat v bezprostředním okolí místa těžby celkem rozsáhlou plošinu v jinak vlnitém reliéfu, která má nepřírozně ostré hrany a prudké svahy. Bezprostřední místo těžby kaolinu je v současnosti zalito podzemní vodou, která se začala prosakovat hned od začátku těžby. Navíc docházelo k sesuvům nestabilních svahů a stružkové erozi. „Kaolinové“ jezírko sloužilo po ukončení těžby v letech 1931/1932 jako zdroj vody pro místní zemědělské družstvo, což snížilo vodní hladinu až na 3,5 metrů. Poté co vodní nádrž přestala plnit funkci zásobárny okalu Co znamená toto slovo?, byly zde nasazeny ryby a raci a slouží k rekreaci místních obyvatel. Břehy postupně zarůstaly rozličným množstvím náletových dřevin, což obohatilo krajovou biodiverzitu a narušilo tak jednotvárnost podobu místní přírody, tvořenou z velké části poli (viz průsvítka se segmenty různé ekologické stability).

Ještě významnější pro místní obce byla těžba devonského vápence. Jednu dobu To znamená kdy?se dokonce mluvilo o „vápenných Lažánkách“. Pozůstatky zašlé slávy je také možné nalézt ve znaku obce – je zde totiž vyobrazena vápenná pec. Pod povrchem bychom mohli dokonce najít malý vápencový (Lažánecko-heroltický) kras s několika většími jeskyněmi a množstvím krasových jevů. Vápenec Nikoliv vápenec, ale z něho vyrobené vápno. byl ve své době velmi žádaným materiálem pro stavbu domů a někde se dodnes používá na líčení chlévů. Počátky pálení vápna můžeme datovat už do počátku 18. století, ale oficiálně je to až zhruba o sto let později. V době vrcholu se v okolí nacházelo asi deset vápenek, které však do počátku 70. let minulého století zanikly. V současnosti se zde sice opět těží vápenec, který se však zdaleka kvalitativně nevyrovná již vytěženému, a tak je drcen a používán jako šterk a stavební kámen. V okolí najdeme mnoho památek připomínající nám slavnou historii vápenictví. Asi nejvýraznější jsou opuštěné vápenné lomy, které musely být po ukončení těžby revitalizovány, takže břehy Termín břeh se používá v souvislosti s potočními a říčními koryty, jeho použití pro svahy a stěny lomu je nevhodné. jsou v současnosti pokryty sem dovezenou kvalitní ornou půdou, která tak zakryla původní specifický pokryv a stala se živným místem pro anemochorní plevele, které tak vytvořily rumištní podobu místa a přispěly k ochuzení biodiverzity. Toto není v žádném případě stav, který nastal u Lažánek! Toto jsem říkal obecně o osudu některých lomů po zastavení těžby. Lažánecké lomy naopak geo- i biodiverzitu místní krajiny zvyšují. Mezi další prvky, které nás

mohou dále upozornit na transformaci reliéfu, jsou zbytky vápenných pecí, hald a malé těžební jámy. Mezi nadzemní krasové jevy můžeme zařadit zvláštní červenou jílovitou zeminu, která se vyskytuje zvláště ve Středomoří, což nám prozradí i název – „terra rosa“ Jak jste z názvu poznaly, že tento půd se vyskytuje ve Středomoří? V názvu o něm žádná zmínka není.. Staří Římané ji využívali jako keramický materiál a takto zbarvené nádoby bylo vysoce ceněno. Vznikla ve spodním pleistocénu, kdy byly podzemní jeskyně vyplněny spláchnutým materiálem (v tomto případě především spraší) z povrchu.

Stav tamní kulturní krajiny je značně rozporuplný. Vzhledem k tomu, že těžba kaolinu byla ukončena mnohem dřív než vápence, tak také jezírko prošlo primární sukcesí, dřeviny jsou již vzrostlé a hladina vodní nádrže se ustálila. Jak už bylo řečeno, jezírko je dokonce využíváno lidmi z okolních vesnic. Navíc je díra po kaolinovém lomu zaplavena, takže si myslím, že tato část minulosti již splynula s okolní přírodou. Ale v případě vápencových lomů je situace jiná. Vynecháme-li stále fungující lom na vápenec, pak jsou v krajině asi nejpatrnější právě pozůstatky po těžbě vápence. Ačkoli byla licence na těžbu podmíněna povinností rekultivací těžebních prostor, bylo by asi mnohem lepší, kdyby člověk nijak do obnovy přírody Větě chybí konec.. Ve většině případů totiž dochází k vysazení monokultur, nepůvodních či dokonce invazních druhů. K tomu došlo u tří menších lomů, které jsme navštívili? Jak se tedy lomy dnes v krajině projevují? Doplňte! Navíc těžební jámy jen tak neschováte, nemůže se stát, že by došlo k průsaku spodní vody, protože vápenec je propustná hornina. Pokud se vrátíme ke stále aktivnímu lomu, tak ten samozřejmě narušuje ráz krajiny. Navíc byla kvůli vápenci odtěžena hrana svahu Maršovského potoku, čímž došlo také k ukončení jeskynního systému.

Kdybychom se podívali do budoucnosti, kde by ustala lidská činnost měnící ráz krajiny, pak by pravděpodobně probíhala jako v případě již zmíněného jezírka. Na místě by začala probíhat primární sukcese – došlo by k vzniku společenstev od začátku na novém území.

Přílohy

Obr. 1. Výsypka hlušiny poblíž kaolinového jezírka (Maršov a Lažánky, 9. května 2011).

Obr. 2. Svah výsypky u kaolinového jezírka s patrnými zbytky kaolinu (Maršov a Lažánky, 9. května 2011).

Obr 3. „Kaolinové jezírko“ (Maršov a Lažánky, 9. května 2011).

Obr. 4. Opuštěný a revitalizovaný vápencový lom Žádná revitalizace zde neproběhla. Jedná se o výsledek spontánní sukcese. (Maršov a Lažánky, 9. května 2011).

Obr. 5. Ponor potoka a zároveň začátek jeskynního krasového systému (Maršov a Lažánky, 9. května 2011).

Obr. 6. Zbytky vápenné peci (Maršov a Lažánky, 9. května 2011).

Obr. 7. Opuštěný vápencový lom s viditelnými vrstvami „terra rosý“ (Maršov a Lažánky, 9. května 2011).

Poznámka na konec

Na průsvitce se segmenty území rozdělené podle ekologické stability jsme zahrnuli obec Lažánky do stupně 1, a to pro své velké množství zahrad, alejí, parčíků a hřišť.

Klára AMBROŽOVÁ (376155)
1. ročník B-GK (Fyzická geografie)
Barbora VYSLOUŽILOVÁ (357199)
2. ročník GK UZ-HI
Olomouc 9. června 2011